

Vergaderjaar 2020–2021

33 159

Evaluatie van instellingen die wettelijke taken uitvoeren op grond van de Metrologiewet

Nr. 4

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 oktober 2020

Het goed functioneren van het Nederlands metrologisch instituut VSL is van niet te onderschatten belang voor onze economie. VSL zorgt ervoor dat internationaal vastgestelde meetstandaarden als de «meter» en «kilo» in Nederland toepasbaar kunnen worden gemaakt. Daardoor kunnen consumenten er van op aan dat zij in winkels en bijvoorbeeld bij de benzinepomp waar krijgen voor hun geld. Maar het gaat veel verder dan deze basisvoorziening. VSL zorgt bijvoorbeeld ook voor betrouwbare tijdstempels in hoge snelheid glasvezelverbindingen, adequate referentiematerialen voor broeikasgassen en allerlei metingen met betrekking tot de kwaliteit en stabiliteit van elektriciteitsnetten. Zaken die essentieel zijn voor de handel, de uitvoering van het klimaatbeleid en de energietransitie. En met behulp van de kennis van VSL op het gebied van zeer precieze metingen zijn Nederlandse innovatieve bedrijven in staat hun producten nog beter aan te passen aan de toekomstige wensen van hun klanten.

Het is van belang dat VSL ook de komende decennia goed blijft functioneren.

Enkele gebeurtenissen, zoals het lange tijd stilliggen van het temperatuurlaboratorium en het herinrichten van de financiële structuur rond de huisvesting van VSL, brachten mij er medio 2019 toe om kritisch te kijken naar de borgingsmechanismen in de relatie met VSL. In mijn brief van 18 november 2019 (Kamerstuk 33 159, nr. 3) heb ik u op de hoogte gebracht van mijn voornemen om de borging van het publieke belang bij VSL te versterken door de invloed van de aandeelhouder te matigen, de communicatie tussen de betrokken partijen te verbeteren en de gedragscode voor VSL-medewerkers te laten actualiseren.

Ook uw Kamer vroeg eind 2019 aandacht voor het functioneren van VSL. Hij nam op initiatief van het Lid Bruins twee moties aan. De eerste motie richtte zich op de wijze waarop de governance van VSL is vormgegeven:

uw Kamer vroeg mij te onderzoeken welke unieke wetenschappelijke apparatuur en standaarden in het Van Swinden Laboratorium publiek eigendom zouden moeten zijn om de kwaliteit, continuïteit en beschikbaarheid van herleidbare meetstandaarden te garanderen. De tweede motie vroeg om een actualisering met betrekking tot de arbeidsomstandigheden in het temperatuurlaboratorium van VSL (Kamerstuk 35 300 XIII, respectievelijk nr. 64 en 91). Eerder deed ik tijdens de begrotingsbehandeling van 2017 (Kamerstuk 34 775 XIII, nr. 100) al de toezegging om de Kamer jaarlijks te informeren over de fundamentele kennisbasis van VSL en de wijze waarop de onafhankelijkheid van het beheer van meetstandaarden is geborgd.

Met deze brief geef ik uitvoering aan de verschillende moties en toezeggingen. Als onderdeel daarvan beschrijf ik hoe ik mijn voornemens ten aanzien van de borging van publieke belangen ten uitvoer wil brengen. Daarnaast geef ik u inzicht in enkele actuele ontwikkelingen rond de financiële situatie van VSL.

Governance VSL

Huidige situatie

VSL is een privaat bedrijf met een wettelijke taak. In mijn brief van november 2019 beschreef ik dat de uitvoering van die wettelijke taak thans wordt geborgd door een combinatie van wetgeving, contractuele afspraken en (verplichte) accreditatie.

- De Metrologiewet biedt het wettelijk kader voor de aanwijzing van VSL. In de Metrologiewet is geregeld dat de instelling in staat moet zijn om de diensten te leveren zoals deze onder de Meterconventie internationaal zijn afgesproken. Dat betekent dat VSL metingen van inhoudelijke kwaliteit moet leveren, en moet meedoen aan internationale controles en onderzoeken waarin internationale laboratoria hun resultaten onderling vergelijken. VSL dient de werkzaamheden in het kader van zijn publieke taak bovendien onafhankelijk te vervullen.
- Er zijn meerdere contractuele afspraken waarbij de Staat en VSL partij zijn. Ten eerste is er een contract waarin is vastgelegd voor welke rechtshandelingen instemming van de Staat vereist is. Daaraan hebben ook eigenaar FDI, en diens aandeelhouders First Dutch en TNO zich gecommitteerd. Daarnaast bestaat er een overeenkomst tussen VSL en de Staat, de zogenoemde beheerovereenkomst, waarin de wettelijke taakuitoefening nader wordt uitgewerkt. Hierin is bijvoorbeeld opgenomen dat VSL een meerjarenplan dient op te stellen en mij jaarlijks een gedetailleerd overzicht dient te overleggen met daarin de geplande werkzaamheden per meetstandaard. Op grond daarvan beslis ik jaarlijks over het budget dat aan VSL ter beschikking wordt gesteld en daarmee ook over het pakket aan nationale meetstandaarden dat door VSL wordt beheerd en ontwikkeld.
- De werkzaamheden van VSL in het kader van het nationale meetstandaardenbeheer worden uitgevoerd onder passende accreditaties van de Raad voor Accreditatie. In het kader daarvan worden regelmatig interne en externe audits uitgevoerd, waardoor de kwaliteit van de werkzaamheden van VSL wordt geborgd.

Motie over publiek eigendom standaarden

In het debat over de begroting van EZK van 2019 (Handelingen II 2018/19, nr. 21, items 7 en 12) verzocht uw Kamer de regering te onderzoeken welke unieke wetenschappelijke apparatuur en standaarden in het Van Swinden Laboratorium publiek eigendom zouden moeten zijn om de

kwaliteit, continuïteit en beschikbaarheid van herleidbare meetstandaarden te garanderen.

Naar aanleiding van deze motie heb ik een onafhankelijk adviesbureau (KWINK) opdracht gegeven te onderzoeken in hoeverre publiek eigendom van (een deel van) de nationale meetstandaarden de voordelen van de huidige situatie zou kunnen vergroten of de risico's van de huidige situatie zou kunnen verkleinen. Ik doe u bij deze de resultaten van dat onderzoek toekomen (Bijlage)¹. Het onderzoek concludeert dat publiek eigendom van de wetenschappelijke apparatuur en meetstandaarden de risico's van de huidige situatie nauwelijks verkleint, maar anderzijds wel ongewenste effecten heeft op het behalen van de voordelen van de huidige situatie (met name efficiency gerelateerd). De inschatting is dat het verminderen van die risico's beter bereikt kan worden door het versterken van de «checks and balances» in de huidige situatie. Daarbij is het advies om dat na een aantal jaar te evalueren.

Ik constateer op basis van het onderzoek dat het in publiek eigendom brengen van de wetenschappelijke apparatuur en meetstandaarden van VSL niet effectief bijdraagt aan het zekerstellen van de uitvoering van de wettelijke taken van VSL. Het onderzoek sterkt mij in mijn voornemen de governance rond de uitvoering van de wettelijke taken van VSL te verbeteren, zoals ook aangekondigd in mijn brief van november 2019.

Uitwerking maatregelen Kamerbrief 2019

Ik heb in de uitwerking van de maatregelen uit mijn brief van november 2019 stappen gezet, waarvan ik u bij deze op de hoogte breng.

Met betrekking tot het communicatieprotocol en de gedragscode van VSL is mijn verwachting dat deze eind dit jaar gepubliceerd kunnen worden. Ik heb daarbij met VSL afgesproken dat zij op hun website een sectie zullen inrichten waarin de relevante wetgeving en bestuurlijke afspraken betreffende het nationale meetstandaardenbeheer overzichtelijk worden weergegeven. Het communicatieprotocol en de gedragscode zullen daarop te zijner tijd te vinden zijn. Met deze afspraak beogen we ook afnemers van VSL en andere belanghebbenden duidelijkheid te bieden over het kader waarin VSL opereert.

Daarnaast heb ik gezien op welke wijze ik uitwerking kan geven aan mijn voornemen om maatregelen te nemen, waarmee de invloed van de eigenaar gematigd kan worden. Ik heb daartoe gezien op welke punten de bestaande waarborgen ten behoeve van de wettelijke taak (zoals eerder in deze brief beschreven) aangescherpt zouden kunnen worden. Ik constateer dat veel van die waarborgen reeds goed werken in hun huidige vorm. Zo kan de eigenaar (als deze dit al zou willen) door de internationale eisen als gevolg van de Meterconventie en de bijbehorende accreditatie nauwelijks direct negatieve invloed uitoefenen op de kwaliteit van de metingen van VSL.

Op enkele punten zie ik evenwel reden tot aanscherping. In de Metrologiewet is nu alleen geregeld dat VSL *op dit moment* zijn taken moet kunnen uitvoeren. Ik wil een voorstel doen om daar aan toe te voegen dat de aangewezen metrologie-instelling (VSL) beschikt over het kapitaal en de middelen die nodig zijn om de wettelijke taken *bestendig* uit te voeren. Ik zal een voorstel doen om de Metrologiewet hierop aan te passen. Daarnaast constateer ik dat het mogelijk is dat er in de toekomst situaties ontstaan waarbij het mij ter beschikking staande instrumentarium om VSL publiekrechtelijk aan te spreken onvoldoende praktisch hanteerbaar is.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

Thans heb ik alleen de -vergaande- mogelijkheid om de aanwijzing van VSL in te trekken. Een last onder dwangsom kan in dergelijke gevallen een geschikt middel zijn VSL er toe aan te zetten een specifieke aanwijzing van mijn kant op te volgen. Ik ben voornemens om ook een voorstel te doen om de Metrologiewet op dit punt te wijzigen.

Het temperatuurlaboratorium van VSL

Stand van zaken

VSL heeft verschillende laboratoria die de toepassing van internationaal overeengekomen meetstandaarden in de dagelijkse praktijk mogelijk maken. Eén van die laboratoria heeft tot doel kalibraties van meetapparatuur op het gebied van temperatuur uit te voeren. Deze kalibraties waren vanaf het najaar van 2018 opgeschort vanwege onverklaarbare gezondheidsklachten. Inmiddels is de situatie grotendeels onder controle. De betreffende medewerkers kunnen weer zonder extra persoonlijke beschermingsmiddelen werken.

Uw Kamer vroeg door het aannemen van een tweede motie van het Lid Bruins aandacht voor dit temperatuurlaboratorium. Deze motie verzocht de regering op korte termijn bij de Inspectie SZW te signaleren dat er zorgen zijn over de arbeidsomstandigheden binnen het temperatuurlaboratorium van VSL. Dat heb ik inmiddels gedaan. De Inspectie SZW heeft bij VSL geen overtredingen geconstateerd, maar wel aanbevelingen gedaan m.b.t. vervolgonderzoeken. Die zijn inmiddels alle uitgevoerd en aan de inspectie gerapporteerd.

Momenteel voert VSL klantkalibraties uit in een beperkt bereik (–40 tot +100 °C). Na de hernieuwde audit van de Raad voor Accreditatie dit najaar, verwacht VSL weer de complete range aan te kunnen bieden.

Kennis en expertise op het gebied van metrologie

De zeer precieze metingen bij VSL vereisen deskundige medewerkers om ze uit te kunnen voeren en het technologische ontwikkelwerk is van een hoog wetenschappelijk niveau. Het is daarom van belang dat er in de omgeving van VSL, zoals op universiteiten, in het hoger en middelbaar onderwijs en bij bedrijven, medewerkers met voldoende deskundigheid beschikbaar zijn om vacatures mee in te kunnen vullen. Ook beschik ik over een technisch specialistische adviesraad, de Raad van deskundigen voor de nationale meetstandaarden. Deze Raad, met deskundigen uit de wetenschappelijke wereld en uit het bedrijfsleven, is een belangrijke steunpilaar voor EZK op het gebied van het nationale meetstandaarden-beheer. In die Raad is periodiek aanwas wenselijk van personen met de vereiste deskundigheid en ervaring.

Naar aanleiding van het verzoek van uw Kamer om te rapporteren over de fundamentele kennisbasis van VSL, heb ik samen met VSL en de Raad van deskundigen voor de nationale meetstandaarden een kenniskaart opgesteld van de metrologie in Nederland (Bijlage)². De kenniskaart laat zien dat er bij VSL voor de kleinere technologieën, zoals temperatuur en vocht, weinig tot geen personele back-up bestaat. Op nationaal niveau schetst de kenniskaart een hoog gespecialiseerd werkveld waarin slechts een beperkt aantal ervaren mensen beschikbaar is. Er zijn duidelijke verschillen in de beschikbaarheid van externe specialisten bij de verschillende technologieën. Enige vertekening kan daarbij niet worden uitgesloten, omdat het overzicht de komende tijd nog wordt aangevuld. Tot nu toe zijn de Raad van deskundigen voor de nationale meetstandaarden en ik er in geslaagd om binnen deze Raad relevante deskun-

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

digheid aanwezig te hebben op alle werkgebieden van VSL. Het blijft echter vissen in een kleine vijver.

De financiële positie van VSL en het Meerjarenplan 2021–2024

Kort voor het zomerreces heeft VSL mij gemeld dat het bedrijf op financiële gronden heeft besloten een interne reorganisatie door te voeren. De reorganisatie behelst primair het schrappen in onrendabele dienstverlening aan bedrijven, en heeft in beginsel geen betrekking op de uitvoering van de wettelijke taken. Gevolg is naar verwachting wel dat de flexibiliteit van VSL in haar bedrijfsvoering vermindert: vanwege de inkrimping van het personeelsbestand kan bij eventueel verloop of ziekte minder eenvoudig binnen het bedrijf een oplossing worden gevonden voor het ononderbroken uitvoeren van de wettelijke taak.

Voor het jaar 2020 heb ik een verzoek van VSL in behandeling voor een eenmalige extra subsidie voor incidentele werkzaamheden gekoppeld aan de wettelijke taak, waaronder het laten uitvoeren van onderzoeken ten behoeve van het weer operationeel krijgen van het temperatuurlaboratorium. De hiervoor genoemde reorganisatie en de eenmalige extra subsidie zouden een positieve bijdrage moeten leveren aan de financiële positie van VSL, waardoor het bedrijf in staat wordt gesteld op het minimaal vereiste niveau de wettelijke taak uit te voeren. VSL is daarnaast met mij in gesprek over de door hen aangegeven ambities (Meerjarenplan 2021–2024) en de daarbij benodigde financiële middelen. U wordt daarover in 2021 nader geïnformeerd.

Tot slot

VSL is van grote waarde voor de Nederlandse economie. Het instituut heeft een leidende en innovatieve rol op het gebied van meetstandaarden en metingen, en is een onmisbare schakel in het proces dat invulling moet geven aan de grote maatschappelijke thema's als klimaatverandering en energietransitie. Het is van belang deze waarde ook voor de komende decennia te behouden. De innovatiegerichtheid van VSL, haar klanten én haar eigenaren, dragen hier aan bij. Met de door mij genomen maatregelen verwacht ik dat VSL de komende decennia zijn leidende rol zal kunnen blijven vervullen.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
M.C.G. Keijzer